

Tiili rakkauden symbolina

PIIRTÄJÄLLÄ oli ilmeisesti lupopoaikaa kahdeksantuntisen työpäivänsä lopussa, mutta tyhjän tilan läynteestä tulikin tärkeämpi kuin pääsarjasta.

Kuukausi toisensa jälkeen kissan ja hiiren taisto jatkui. Hiiri alkoi kutsua kissaa "Krazyksi" ja heitteli tätä milloin milläkin esineellä. Alussa huumori oli lähinnä slapstickiä, mutta siitä oli tuleva runollisempaa, symbolisempaa.

Kerran kissa hiipi nukkuvan hiiren luokse ja suuteli tätä. Hiiri kertoi herättyään uneksi-neensa, kuinka enkelit suutelivat häntä – ja kissa tietysti kehräsi: "söpöliini!"

Herriman oli lisännyt paukkukomediaan ironiaa: kissa oli rakastunut viholliseensa. Tästä lähtien jokainen pauskattu tiili tulkittaisiin rakkauden symboliksi – hiiren sitä aavistamatta.

Kissalla ei ollut sukupuolta. Välillä Herriman ajatteli tehdä siitä naaraskissan, saat- taan sen raskaaksi, ja tajusi samalla tekemänsä taas uutta perhesarjaa. Ei, ei sukupuolta, pikemminkin kuin haltija tai keiju, henkiolen- to.

Ennen kuin kissa "Krazy Kat" ja hiiri "Ignatz" saivat oman sarjan, kehittyi tuleva henkilökaarti pitkälle. Mukaan tuli ennen kaikkea Bull Pupp, myöhemmin Offissa Pupp eli konstaapeli koira, mutta toistaiseksi sekin ajoi takaa sekä kissaa että hiirtä.

Omaksi ja omalaatuiseksi

Lokakuun 28. päivänä 1913 Krazy Kat ilmestyi omana sarjakuvanaan – eli klassikko viettää juuri nyt 75-vuotisjuhlaansa. Sarja oli poikkeuksellisen muotoinen, pystysuora ruutuvu.

Päivittäisenä sarjakuvana Krazy Kat kehittyi slapstick-huumorista vaudevillen suuntaan. Usein vitsailtiin sanaleikeillä, ja taustojen mieleton vaellus alkoi. Maisemat muuttuivat mielettömästi tapahtumista riippumattomina.

Ensimmäinen sunnuntaisivu ilmestyi 23.4.1916, mustavalkoisena ja pienen mutta uskollisen lukijakunnan saavuttaneena.

Krazy Katin kieli oli alusta asti outoa. New Orleansin kreolikortteleista kotoisin olevan Herrimanin syntyperä oli sekalainen, ja kolmi-kielisenä hän pystyi ammentamaan Coconinon piirretyn piirikuntansa väen puheeseen espanjaa, ranskaa, jiddisiä, onomatopoesioita, englannin murteita ja slangeja viktoriaanisesta proosasta katukieleen. Eipä ihme, että ainoa sarjakuvalle annettu suomalaisen kirjallisuuden käännösapuraha on osunut Soile ja Heikki Kaukorannalle juuri Krazy'n käännöstyöhön.

Yli taiteitten rajojen

Jo 1916 Krazy piirrettiin myös animaatioelokuvaan, ensimmäisenä animaatiokissana – ennen *Felixiäkin*, ja ennen *Mikki Hiirtä* ja kumppaneita. **Walt Disneykin** on myöhemmin kiitellyt "Krazy'n" merkitystä tienraivaajana myös tässä.

Oudoin rajanylitys oli 1922 valmistettu Krazy Kat -baletti. Sen sävelsi **John Alden Carpenter**, koreografina oli **Adolph Bolm**, ja puvet sekä lavasteet (alituiseen muuttuvan rullalle maalatun taustafondin!) kuten librettonkin suunnitteli itse Herriman. Näyttämölle syntyi oudon mustavalko maailma, joka löi kriitikot ällikällä. Erittäin kiitävää ei kritiikki kuitenkaan ollut, varsin kun koreografia oli kovin klassinen, ei ollenkaan jaz- zahtava kuten olisi odottanut.

Varsin varhain Herriman sai merkittäviä ihailijoita: **F. Scott Fitzgeraldin**, **e.e.cummingsin**, **James Joucen**, **Ernest Hemingwayn**, **H.L. Menckenin**, **de Kooningin** ja **Frank Capran**. Väitetään jopa **Picas- son seuranneen Krazy'n seikkailuja**, ja **beatkirjallisuuden perustajajäsen Kerouac** on kiitellyt Herrimania innoituksesta. Herriman kytetään myös surrealistien synty- hetkiin.

Taustana Monument Valley

Herriman oli lännen maisemien ihailija. Navajojen seudut innoittivat Herrimanin *Cocoinoa*, vaikka oikea Coconino sijaitseekin lounaampana. Herrimaniille *Monument Valley* esitteli sama opas kuin myöhemmin **John Fordille** – joka sittemmin loi meille mielikuvan villin lännen maisemasta. Herrimanin töissä tuo luonnon veistämien maisemamuotojen ja alati vaihtuvan, auringonlas- kuissa värjäytyvän maiseman vaikutus näkyy selvästi. Samat tunnelmat toistuivat 1983 **Godfrey Reggion** mahtavassa elokuvaelämyksessä *Koyaanisqatsi*, **Philip Glas- sin** säveltämän hypnoottisen musiikin myötä.

Navajointiaanien visuaalinen muotokieli kulkeutui sekun sarjakuvaan, niin ruukkujen kuvioissa kuin itse sarjankin somistuksissa, jopa puiden muodoissa. Navajojen tavoin Herriman arvosti luonnon mystisiä voimia. Krazy'n vaiheet kietoutuivat luonnon oikullisuuteen samalla tavoin kuin navajojen elämä.

Elokvastudiolla piirtämässä

Osan Krazy'n sarjoista Herriman piirsi **Hal Roachin** studiolla – silloin kun halusi olla meluisassa toimistotunnelmassa. Roachin

studiollahan väännettiin koko ajan *Our Gang* -komedioita, ja studion elokuviinkin Krazy pääsi: niin **Harold Lloyd** kuin **Laurel & Hardykin** kunnioittivat sarjakuvaa viit- tauksilla.

Täällä **Frank Capra** tapasi Herrimanin, jota on myöhemmin kiittänyt "yhdeksi ensimmäisistä älykköfilosofeista, joka kommentoi elämän turhauksia viihdyttävällä ja tarkkanäköisellä tavalla sarjakuvan muodossa." Capra piti Herrimania yhtenä "sankareistaan".

Tärkeimmät ihanteet Herrimanilla olivat kirjallisuudessa **Dickens** ja elokuvassa **Chaplin**. Dickensin vaikutus näkyy mm. kielessä, Chaplinin mielestä lukijoille pitää tarjota enemmän kuin he ovat tottuneet saamaan.

Ennen kuin saavat parempaa, on ihmisillä tapana vaatia samanlaista kuin ennenkin.

Lopullinen muoto

Vasta kolmekymmentäluvulla kehittyi sarja- kuvan lopullinen kolmiödraama. Konstaapeli koira tunnusti viimein rakkautensa Krazy Katiin, mutta vain itselleen. Se oli kaukaista ihailua ja palvontaa.

Nyt siis kissa rakasti hiirtä, joka inhosi kissaa. Koira inhosi hiirtä ja rakasti kissaa. Kun Ignatz nyt heitti tiilen, pani Pupp hänet tyrmään. Ignatz taas kehitti tiilenheitosta taiteenalan: ei kahta samanlaista pauskausta. Herriman oli pakkomiellelleen käsittelyn mastaari. Yksi tärkeimmistä (luonnollisesti) sivuhenkilöistä oli tiiliikauppias **Kolin Kelly**. Hän oli samalla yksilöllisten tiilien tehtailija, joka taitoilijan näkemyksen mukaan paistoi tiilensä uunissa kuin leipuri ikään.

Patruunakin piti

William Randolph Hearst – keltaisen lehdistön isä ja **Pulitzerin** pahin kilpakumppani – oli myös sarjakuvasyndikoinnin isä, ja on-

nellista kyllä, Krazy Katin innokas ihailija. Hänen ansiostaan Herriman sai piirtää sarjaa elämänsä loppuun saakka, vaikka suosio putosikin alle lakkautusrajan. Hearst määräsi kerran sunnuntaisivun luettuaan Herrimaniille palkankorotuksen, jonka Herriman vaatimattomana torjui, mutta sai kuitenkin.

Herriman sai Hearstilta luvan työskennellä (muista sarjakuvapiirtäjistä poiketen) silloin kun huvitti ja keskittyä esoteisempiin aiheisiin kuin oli tapana. Kaupallisuuden vaatimuksista vapautuminen oli nautinto piirtäjälle, joskin syndikaatin asettama julkaisu- muoto vielä hieman kahlitsi. Sunnuntaisivu piti 1925-29 voida julkaista myös strippiversi- onna, jolloin joitakin yksittäiskuvia voitiin jättää pois.

Krazy Kat -sarjakuvassa jokainen henkilö, esine ja asia ei ole vain oma itsensä, vaan jonkin tai joidenkin symboli. Sitä tekijä on korostanut käyttämällä puhekielissä alituisen lainausmerkkejä, malliin: "Kissa" tai "Tiili". Niinpä tiilikin on milloin "Onnen aivot" (kissalle), milloin "synnin synkin symboli" (koiralle). Vapaasti tulkiten sarjasta voi löytää melkein mitä vain, helposti ainakin sosiaalisten roolien ja ennakkoluulojen sekä seksuaalisten estojen kartoitusta, mitkä vähemmän runollisesta sarjakuvasta olisi nopsasti saksittu pois.

Oma talo Hollywoodiin

Meksikon matkoilta sarjaan tarttui meksiko- laista keramiikkaa, arkkitehtuuria, koristeku- vioita, jopa Krazy'n kitaraserenadoja.

1930 Herriman suunnitteli itse oman talonsa Hollywoodiin. Se oli luonnollisesti espanjalaisiityppinen, ja taitelijan kädenjälki näkyi kaikkialla: olohuoneen seinällä oli val- taisa oranssi siksak-kuvio, ulkona hän maalasi seinä ja trooppisten kasvien ruukkuja. Pihan hän päälysti ensimmäisten joukossa kivilaa- toilla – vältyäkseen nurmikonhoidolta

(miksi kasvattaa jotakin, mistä ei ole mitään hyötyä?). Viimein hän osti myös vastapäi- sen tontin ja tuki siitä puiston, josta kuka ta- hansa voi ihastella ponkilla istuen upeaa maisemaa.

Viimeiset vuodet

Vielä 1935 sarjaan tuli uusi ulottuvuus: väri. Väriykin muuntui ruuduista toiseen. Sa- moin sarjan tunnuslogo muuttui kerrasta toi- seen, ei kahta samanlaista. Sarjaan ilmestyi vielä alareunaan matala lisärutu, jonka repliikit olivat haikumaisen suppeita muuten joskus kovinkin runollisen vuodatuksen rin- nalla.

Vaikka luomisvoima vain yltyi, sarjakuvan menekki kutistui koko ajan. 1944 se ilmestyi enää 35 lehdessä, kun samaan aikaan *Helmi ja Heikki* yli tuhannessa! Vuosien varrel- la, ennen Krazya ja sen aikana, Herrimanilla oli useita muita sarjoja, joista yksikään ei noussut Krazy'n maineeseen. Vuodesta 1932 kuolemaansa 1944 Herriman piirsi kuit- tonkin vain Krazya, jota jäi vielä valmiina työpöydällekin viikon verran viimeistelemät- tömiä strippejä. Toiveensa mukaisesti hä- nen tuhkan- siroteltiin Monument Valleyn tuulin.

Kalervo Pulkinen

LÄHTEET:

- Kaukoranta, H. & S., Kemppinen, J. toim. ja suom. (1982) Sarjakuvan maailmat - Antologia. Helsinki: Kustannusyritys Otava.
- Kaukoranta, S. & H. toim. & suom. (1983) George Herriman: Krazy Kat -sarjakuvia. (Sarjakuvan mestareita nro 1). Helsinki: Kustannus Oy Jalava.
- Herriman, G. introduction by Bill Blackbeard (1977) The Family Upstairs introducing Krazy Kat: The Complete Strip: 1915-1912 by George Herriman (The Hyperion Library of Classic American Comic Strips). Westport, Connecticut: Hyperion Press, Inc.
- McDonnell, P., O'Connell, K., Riley de Havenon, G. (1986) Krazy Kat - The Comic Art of George Herriman. New York: Harry N. Abrams, Inc. Publishers.

